

Aansprakelijkheid voor educational malpractice

Rb. Leeuwarden 24 januari 2007 (R. Kuiphof/De stichting Christelijke Hogeschool Nederland en Start Uitzendbureau B.V.)

Inleiding

Scholen zijn verplicht om aan de door hun toegelaten leerlingen kwalitatief behoorlijk onderwijs te bieden. Een recente ontwikkeling is dat leerlingen, studenten en ouders er steeds minder voor terugdeinzen om het bevoegde gezag van de school aansprakelijk te stellen voor schade die is veroorzaakt door het verzaken van die verplichting.¹ Deze evolutie hoeft niet te verrassen. Onderwijsinstellingen krijgen immers vaker te maken met mondigere leerlingen, studenten of ouders die waar eisen voor hun geld. De ‘onderwijsverstrekker’ is geworden tot ‘onderwijsproducent’, de ‘onderwijsontvanger’ tot kritische ‘consument’.² Bovendien zijn er ontwikkelingen waar te nemen die het risico vergroten dat een kind niet die (vorm van) onderwijs krijgt die het behoeft. Men denke daarbij aan het probleem van de personeelstekorten in het onderwijs, de taalachterstand van allochtone kinderen, grote klassen, enzovoort. In deze bijdrage wordt eerst onderzocht wat ‘kwalitatief goed onderwijs’ inhoudt. Vervolgens bespreek ik een recent vonnis waarin de aansprakelijkheid van een hbo-instelling aan de orde is gekomen. Tot slot besteed ik aandacht aan enkele vermogensrechtelijke hindernissen die moeten worden overwonnen om de rechter te overtuigen dat een school aansprakelijk is voor de schadelijke gevolgen van tekortkomingen in het verstrekken van goed onderwijs.³

Kwalitatief goed onderwijs

Welke kwaliteitseisen worden er in het algemeen aan het onderwijs gesteld?⁴ Voor het *primair* onderwijs is de zorg voor kwaliteit tegenwoordig neergelegd in art. 10 Wet op het primair onderwijs (WPO).⁵ Dit artikel bepaalt dat het bevoegd gezag een zorgplicht voor de kwaliteit van het onderwijs heeft. Als ondergrens geldt dat in ieder geval het schoolplan wordt uitgevoerd ‘op een zodanige wijze dat de

-
1. Zie C.W. Noorlander, *Recht doen aan leerlingen en ouders*. De rechtspositie van leerlingen en ouders in het primair en het voortgezet onderwijs, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005, p. 495.
 2. Zie P.W.A. Huisman en C.W. Noorlander, *Juridische aansprakelijkheid voor deugdelijk onderwijs*, School en Wet 2004, p. 151.
 3. Zie Noorlander 2005, p. 508-511.
 4. Over deze vraag werd al heel wat onderzoek verricht: zie o.m. C. Glenn en J. De Groof, *Finding the right balance: freedom, autonomy and accountability in Education*, Utrecht: Lemma 2002, 2 vol. en Noorlander 2005, p. 165-175 en p. 455-481.
 5. Wet van 2 juli 1981, houdende Wet op het primair onderwijs.

wettelijke opdrachten voor het onderwijs en de door het bevoegd gezag in het schoolplan opgenomen eigen opdrachten voor het onderwijs, worden gerealiseerd'. In art. 8 WPO worden voor wat betreft het voortgezet onderwijs de uitgangspunten en doelstellingen van het onderwijs nader geformuleerd. Zo moet het onderwijs zodanig zijn ingericht dat de leerlingen een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen doorlopen.⁶ In art. 9 WPO zijn de verplichte vakken, kennisgebieden en aandachtsvelden voor het basisonderwijs opgenomen. Voorts moet het bevoegd gezag eens in de vier jaar een schoolplan vastleggen, waarin een beschrijving wordt gegeven van het onderwijskwaliteitsbeleid binnen de school.⁷ Tevens moet het bevoegd gezag van een school jaarlijks een schoolgids uitgeven waarin verantwoording wordt gegeven van het onderwijsbeleid in brede zin.⁸ De inhoud van het onderwijs wordt (deels) bepaald door bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen *kerndoelen*.⁹ Kerndoelen worden door de school gehanteerd als aan het eind van het basisonderwijs ten minste te bereiken doelstellingen.¹⁰ Zij geven een beschrijving van kwaliteiten van leerlingen op het gebied van kennis, inzichten en vaardigheden. De redactie van de kerndoelen is betrekkelijk vaag, zodat uit de kerndoelen niet een schoolvorderingsniveau volgt dat op een bepaald moment zou moeten zijn bereikt. Het gaat meer om de wijze waarop het onderwijs moet zijn ingericht.¹¹

De kerndoelen die in het primair onderwijs zijn vastgesteld, ontbreken in het *hoger* onderwijs. Daarmee wordt het uiteraard moeilijker in het algemeen de inhoud van de kwaliteitseisen voor het hoger onderwijs aan te geven. De wetgever heeft dit probleem proberen op te lossen door de zorg voor de kwaliteit zo veel mogelijk over te laten aan de instelling zelf en door een kwaliteitsstelsel verplicht te stellen. Dit kwaliteitsstelsel ligt vervat in de Wet van 8 oktober 1992 houdende bepalingen met betrekking tot het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Zo draagt het instellingsbestuur van een in art. 1.2 onder a, b en d Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) bedoelde instelling er krachtens art. 1.18 lid 1 WHW zorg voor dat, zo veel mogelijk in samenwerking met andere instellingen, wordt voorzien in een regelmatige beoordeling, mede door onafhankelijke deskundigen, van de kwaliteit van de werkzaamheden van de instelling. De beoordeling bij instellingen voor hoger onderwijs geschiedt mede aan de hand van het oordeel van studenten over de kwaliteit van het onderwijs van de instelling. Voor zover die beoordeling mede geschiedt door onafhankelijke deskundigen, zijn de uitkomsten daarvan openbaar. Samengevat kan

worden gesteld dat in het hoger onderwijs de invulling van wat onder 'goed' onderwijs wordt verstaan door toetsing achteraf plaatsvindt. Waar het in het primair onderwijs in zekere mate mogelijk is om aan de hand van (wettelijke) kerndoelen vast te stellen of een leerling 'voldoende' onderwijs heeft ontvangen, is dat in het hoger onderwijs niet mogelijk. Pas ná een onderzoek van een visitatiecommissie blijkt of (om een voorbeeld te noemen) een student 'voldoende' kennis van het Nederlands burgerlijk recht heeft opgedaan. Het rapport van de visitatiecommissie vormt dan de 'normstelling' van het onderwijs.¹²

**Rb. Leeuwarden 24 januari 2007 (R. Kuiphof/
De stichting Christelijke Hogeschool Nederland en
Start Uitzendbureau B.V.)**

Centraal in mijn bijdrage staat het recente vonnis van de Rechtbank Leeuwarden van 24 januari 2007¹³ met betrekking tot de problematiek van de aansprakelijkheid van een instelling voor *hoger* onderwijs.

Feiten

De feiten die aan dit vonnis ten grondslag liggen, kunnen als volgt worden samengevat. Eiseres, Rommie Kuiphof, volgt de hbo-opleiding *Leisure Management* aan de Christelijke Hogeschool Nederland (hierna: CHN). In het kader van haar opleiding loopt zij in het laatste studiejaar, in de periode van 30 september 2002 tot en met 4 april 2003, stage bij een vestiging van Start Uitzendbureau B.V. te Leeuwarden (hierna: Start Leeuwarden). Hiertoe sluiten partijen stageovereenkomsten met elkaar op 7 en 21 oktober 2002. Op 9 april 2003 levert eiseres een *kritisch* stageverslag in bij de CHN en zendt een kopie aan Start Leeuwarden. Start Leeuwarden reageert scherp op het verslag. Zij laat aan de CHN weten dat zij niet zal deelnemen aan het op 14 mei 2003 geplande eindbeoordelingsgesprek. Op die dag vindt er wel een gesprek plaats tussen de stagebegeleiders van Start Leeuwarden en de stagedocent van de CHN. In een brief van 15 mei 2003 schrijven de stagebegeleiders van Start Leeuwarden aan de CHN het volgende:

'Naast het feit dat we ons beledigd voelen, heeft het lezen van het stageverslag ons bevestigd in de overtuiging dat onze inspanningen ten aanzien van het [eiseres] laten inzien dat zij op een aantal gedragsmatige aspecten zichzelf zou moeten verbeteren/aanpassen geen resultaat hebben gehad (...). Met elkaar hebben wij geconcludeerd dat [eiseres] voor wat betreft het verkrijgen van een professionele werkhouding zich onvoldoende heeft ontwikkeld om haar stage als voldoende te kunnen beoordelen.'

De stagedocent laat vervolgens weten aan eiseres dat haar stage niet *als voldoende* wordt beoordeeld.

6. Art. 8 lid 1 WPO.

7. Art. 12 WPO.

8. Art. 13 WPO.

9. Art. 9 lid 5 WPO.

10. Art. 9 lid 6 WPO.

11. Zie over deze wetsbepalingen Noorlander 2005, p. 458-460. zie ook W.H. Slootweg, *De nieuwe schoolstrijd. Schadevergoeding vanwege ondeugdelijk onderwijs*, scriptie Leiden 2002, p. 38.

12. Slootweg 2002, p. 50.

13. LJN AZ7651.

Procesverloop

Bestuursrechtelijke procedure

De stagedocent legt de kwestie van de beoordeling van de stage voor aan de examencommissie van de CHN-Vrije tijd & Arbeid (hierna: de examencommissie), die de stage eveneens met een *onvoldoende* beoordeelt. De voorzitter en secretaris van de examencommissie bieden eiseres tijdens een gesprek op 19 augustus 2003 de mogelijkheid aan om een nieuwe stage onder voorwaarden te lopen. Eiseres gaat op dit aanbod niet in en schrijft zich per 1 september 2003 uit als studente aan de CHN. Niettegenstaande de protesten van de zijde van eiseres blijft de examencommissie bij haar besluit om de stage als onvoldoende te beoordelen. Tegen dit besluit tekent eiseres administratief beroep aan bij het College van Beroep voor de examens aan de Christelijke Hogeschool Nederland te Leeuwarden (hierna: College van Beroep). Het College van Beroep verklaart eiseres niet-ontvankelijk in haar beroep, omdat zij geen processueel belang heeft bij haar administratief beroep, aangezien zij ter zitting heeft aangegeven zich te hebben uitgeschreven bij de CHN en ook niet voornemens te zijn zich weer in te schrijven om haar studie af te ronden. Van deze uitspraak gaat eiseres in beroep bij de Rechtbank Groningen, sector bestuursrecht (hierna: de bestuursrechter). Zij verzoekt daarbij de bestuursrechter om een schadevergoeding toe te wijzen op grond van art. 6:73 Algemene wet bestuursrecht (Awb). De bestuursrechter oordeelt dat het administratief beroep op goede gronden niet-ontvankelijk is verklaard en verklaart het beroep ongegrond. Voorts wijst de bestuursrechter reeds vanwege deze ongegrondverklaring het verzoek om schadevergoeding af.

Civiele procedure

Eiseres daagt de CHN voor de civiele rechtbank te Leeuwarden. Zij vordert dat de rechtbank de stageovereenkomsten van 7 en 21 oktober 2002 tussen haar, de CHN en Start Leeuwarden en de onderliggende overeenkomst met de CHN ontbindt wegens tekortkoming in de nakoming. Voorts vordert studente veroordeling van de CHN en Start Leeuwarden tot betaling van € 23.818,55 schadevergoeding, bestaande uit (1) de kosten in verband met het feit dat eiseres haar gelijk moet halen bij de rechter, (2) de kosten die haar vader heeft gemaakt, onder meer in verband met de door hem aan deze zaak gespendeerde tijd, (3) de kosten die eiseres heeft moeten maken om haar opleiding bij een andere hogeschool af te ronden en (4) gederfd loon nu zij pas later op de arbeidsmarkt kwam. Eiseres is van oordeel dat de CHN en Start Leeuwarden zijn tekortgeschoten in de nakoming van hun verplichtingen voortvloeiende uit de stageovereenkomsten en, wat de CHN betreft, ook de overeenkomst die ten grondslag ligt aan de studie *Leisure Management* studiejaar 2002-2003.

In hetgeen volgt beperk ik me tot de discussie die *ten gronde* tussen eiseres en de CHN voor de civiele recht-

bank is gevoerd. Ik ga dus niet in op de problematiek van de ontvankelijkheid van de vordering van eiseres jegens CHN¹⁴ en evenmin op de discussie die ten gronde tussen eiseres en Start Leeuwarden werd gevoerd.¹⁵

Volgens studente Rommie Kuiphof is de CHN tekortgeschoten in haar begeleiding en in de verslaggeving van de gesprekken en verbeterpunten. Tevens heeft de CHN volgens eiseres nagelaten haar een beoordeling te geven. De CHU voert daartegen aan dat in de stageovereenkomsten niet wordt omschreven op welke wijze invulling moet worden gegeven aan de begeleiding. Bovendien heeft de CHN eiseres zelfs uitvoeriger begeleid dan de gemiddelde student. Dat Start Leeuwarden niet heeft deelgenomen aan het eindbeoordelingsgesprek, kan aan de CHN niet worden verweten.

De Rechtbank Leeuwarden verwerpt het verweer van de CHN. Met betrekking tot het eerste verweer oordeelt de rechtbank dat:

‘4.4 (...) van een school verwacht mag worden dat deze in het geval van een stage de student begeleidt. Wanneer een stage moeizaam verloopt, zal de begeleiding intensiever moeten zijn en moet de student, die immers in een leertraject zit, handvatten aangereikt krijgen om een negatieve beoordeling af te wenden.’

Voorts is de rechtbank van mening dat:

‘4.4 (...) aangezien een negatieve beoordeling van een stage met zich brengt dat de leerling een nieuwe stage van zeven maanden moet doorlopen, deze beoordeling zorgvuldig tot stand moet komen.’

Ook het tweede verweer overtuigt de rechtbank niet. De rechtbank stelt onder meer vast dat:

‘4.5 (...) van enige begeleiding niet blijkt uit de administratie van de CHN.’

14. De CHN heeft primair het verweer gevoerd dat de rechtbank eiseres niet-ontvankelijk in haar vordering moet verklaren, omdat de beslissingen van de bestuursrechter formele rechtskracht hebben. De rechtbank is aan dit verweer voorbijgegaan, omdat de bestuursrechter niet inhoudelijk heeft beslist over de vraag of de CHN is tekortgeschoten in de nakoming van haar verplichtingen uit de tussen haar en eiseres gesloten overeenkomsten. Bovendien is aan de bestuursrechter de vraag voorgelegd of het College van Beroep een juiste beslissing heeft genomen. De in die procedure gevorderde schadevergoeding had niet aan de CHN kunnen worden opgelegd. Eiseres is dus te dezen dan ook in haar vordering ontvankelijk verklaard.

15. De vordering van eiseres tegen Start Leeuwarden werd door de rechtbank trouwens afgewezen, omdat het niet in de macht van het uitzendbureau lag om te beslissen of eiseres al dan niet haar stage moest overdoen. Deze beslissing is uiteindelijk een beslissing van de CHN. De schade die voor eiseres voortvloeit uit deze beslissing kan Start Leeuwarden dan ook niet worden toegerekend.

Het derde verweer kan de rechtbank evenmin bekoren. Dat Start Leeuwarden weigerde om een gesprek met eiseres aan te gaan, kan de CHN weliswaar niet worden toegerekend. De CHN had echter van eiseres wel een reactie moeten vragen op het oordeel van Start Leeuwarden zoals verwoord in de brief van Start Leeuwarden aan de CHN van 15 mei 2003 alvorens zij tot een negatieve beoordeling zou komen. Bovendien had het wel op de weg van de CHN gelegen om de negatieve beoordeling in een eindgesprek te motiveren. Omtrent die motieven om te beslissen de stage met een onvoldoende te beoordelen, heeft de rechter geen inzicht gekregen.

Aangezien de drie overeenkomsten die eiseres had gesloten met de CHN c.q. Start Leeuwarden, ondertussen waren beëindigd en partijen derhalve over en weer reeds waren bevrijd van de verbintenissen voortvloeiende uit deze overeenkomsten, werd de vordering tot ontbinding van de drie overeenkomsten, bij gebrek aan belang, afgewezen. Belangrijker is dat aan eiseres een deel van de door haar gevorderde schadevergoeding wel werd toegewezen, namelijk ten belope van een bedrag van € 11.289,50. De rechtbank oordeelde:

‘4.9 De kosten van de vader van [eiseres] komen niet voor vergoeding in aanmerking. Eiseres heeft namelijk niet gesteld dat zij deze kosten aan haar vader heeft moeten vergoeden, hetgeen de rechtbank binnen een vader-dochter verhouding ook zeer ongebruikelijk acht. De rechtbank acht de kosten die verband houden met het extra studiejaar als kosten die voor vergoeding in aanmerking komen, toewijsbaar, te weten € 1.445 collegegeld, € 34,95 en € 10,00 voor boeken. Ook de post gederfd arbeidsloon is toewijsbaar nu [eiseres] voldoende aannemelijk heeft gemaakt anders eerder werk te hebben gevonden en de hoogte van het loon heeft onderbouwd met loonstroken. De rechtbank zal gederfd loon over een periode van 7 maanden toewijzen nu de stage 7 maanden in beslag neemt en dat vaststellen op een bedrag van € 9.800 (uitgaande van een netto maandloon van € 1.400).’

Commentaar

Het vonnis van de Rechtbank Leeuwarden vestigt de aandacht op de aansprakelijkheid van een *bijzondere* onderwijsinstelling wegens tekortkomingen in de nakoming van verplichtingen voortvloeiende uit een of meer onderwijs-overeenkomsten die studenten met de onderwijsinstelling zijn aangegaan.¹⁶ Om een rechter te overtuigen dat een school op grond van een wanprestatie aansprakelijk is voor

de schadelijke gevolgen van ondeugdelijk onderwijs, moeten heel wat hindernissen worden overwonnen.¹⁷

In de eerste plaats rijst de vraag of het bevoegd gezag van een bijzondere school op basis van een toerekenbare tekortkoming in de nakoming van een verbintenis ex art. 6:74 BW kan worden aangesproken. Op grond van art. 55 WPO, 49 WVO,¹⁸ 9.1.1 WEB¹⁹ en 9.51 WHW is het bevoegd gezag van een bijzondere onderwijsinstelling een ‘rechtspersoon met volledige rechtsbevoegdheid die zich blijkens de statuten of reglementen het geven van onderwijs tot doel stelt zonder daarbij het maken van winst te beogen’.²⁰ Door het verbod winst te maken komen slechts de rechtsvormen stichting of vereniging in aanmerking. Uitgaande van deze rechtsvorm kunnen toelatingsbeslissingen van het bevoegd gezag van de onderwijsinstelling slechts als rechtshandelingen naar burgerlijk recht worden aangemerkt.²¹ Geschillen over deze beslissingen moeten, nu de Awb niet van toepassing is, aan de burgerlijke rechter worden voorgelegd. Daarmee is het onderscheid tussen toelatingsbesluiten en ‘andere beslissingen’ in deze onderwijsvorm niet meer aan de orde. De wetgever heeft dit standpunt aldus verwoord:

‘Nadat door het bestuur van de rechtspersoon waarvan een bijzondere school uitgaat over de toelating van de leerling positief is beslist en de wettelijk vertegenwoordiger van de leerling deze heeft laten inschrijven, is er sprake van wilsovereenstemming en is naar het oordeel van ondergetekenden een overeenkomst (naar burgerlijk recht) tot stand gekomen.’²²

Bovendien heeft de wetgever in de sector van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie de onderwijsovereenkomst uitdrukkelijk in art. 8.1.3. van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB) opgenomen.²³ De

16. Ik ga in mijn bijdrage niet in op de problematiek van de aansprakelijkheid van openbare scholen. Heel wat auteurs menen dat de rechtsverhouding tussen het bevoegde gezag van een openbare school en een leerling/ouder niet privaatrechtelijk, maar publiekrechtelijk van aard is. Zie hierover Huisman & Noorlander 2004, l.c., p. 154.

17. Zie Noorlander 2005, p. 508-511.

18. Wet van 14 februari 1963, tot regeling van het voortgezet onderwijs.

19. Wet van 31 oktober 1995, houdende bepalingen met betrekking tot de educatie- en het beroepsonderwijs.

20. P.J.J. Zoontjens, Inleiding tot de onderwijswetgeving, Den Haag: Elsevier 1999, p. 43.

21. B.P. Vermeulen en P.J.J. Zoontjens, Het ‘algemene’ bestuursrecht en het ‘bijzondere’ onderwijsrecht, in: C.A.J.M. Kortmann, B.P. Vermeulen en P.J.J. Zoontjens, Het ‘algemene’ bestuursrecht en het ‘bijzondere’ onderwijsrecht. De Awb en de bijzondere wetgeving, Preadvies aan de VAR, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2000, p. 108.

22. Kamerstukken II 1988/89, 20 616, nr. 6, p. 53. Met betrekking tot het openbaar onderwijs is het voor de regering ‘in het geheel niet duidelijk of er sprake is van een overeenkomst of een andere rechtsbetrekking. Rechtspraak en literatuur zijn op dit punt niet eenduidig. Uit bedoelde rechtsbetrekkingen vloeien voor beide partijen rechten en plichten voort welke deels worden bepaald door de onderwijswetgeving. Indien zich met betrekking tot deze rechten en verplichtingen conflicten tussen partijen voordoen en deze niet in der minne kunnen worden geschikt, zal de rechter in de hem voorgelegde gevallen beslissen, van welke rechtsbetrekking er naar zijn oordeel sprake is’ (ibid).

23. Art. 8.1.3 lid 1 WEB: ‘Aan de inschrijving ligt een overeenkomst tussen het bevoegd gezag en de deelnemer ten grondslag.’

rechtsverhouding tussen het bevoegd gezag van een school voor bijzonder onderwijs (die geen deel uitmaakt van de overheid) en de leerling/ouder wordt dus doorgegaan als een onderwijsovereenkomst bestempeld.²⁴ Dit belet niet dat er auteurs zijn die er ook ten aanzien van het bijzonder onderwijs voor pleiten niet te spreken van het sluiten van een onderwijsovereenkomst. Het argument daarbij is dat deze rechtsverhouding, net als de rechtsverhouding tussen een *openbare* school en de leerling/ouder, sterk door het publiekrecht wordt bepaald.²⁵ Dit geldt met name voor wat betreft de inhoud van de overeenkomst die zonder onderhandeling, als een soort wettelijk standaardpakket wordt aangeboden, waarbij de zogenoemde bekostigingsvoorwaarden als wettelijk bepaalde kwaliteitseisen in acht moeten worden genomen. Bij het afdwingen van deze kwaliteitseisen blijkt dat de burgerlijke rechter ook hier niet expliciet ingaat op de vraag of er sprake is van een overeenkomst.²⁶ Zo komen sommigen tot de conclusie dat er geen meerwaarde is van het aannemen van een onderwijsovereenkomst, omdat bij de beoordeling van een geschil dezelfde (wettelijke) maatstaven aangelegd zullen worden.²⁷

Voor zover er sprake is van een onderwijsovereenkomst, rijst in de tweede plaats de vraag of er op de school een *inspannings-* dan wel een *resultaatsverbintenis* rust. Bij een *resultaatsverbintenis* is het voor de leerling/ouder voldoende om aan te tonen dat het resultaat niet is bereikt (waarmee de tekortkoming vaststaat), waarna het schoolbestuur zal moeten bewijzen dat dit hem niet kan worden toegerekend. De verbintenis tot het geven van onderwijs kan bezwaarlijk als een *resultaatsverbintenis* worden gekwalificeerd.²⁸ Zo is het ten aanzien van het primair en voortgezet onderwijs erg moeilijk om het bevoegd gezag verantwoordelijk te houden voor het niet-realiseren van al dan niet geconcretiseerde kerndoelen. Eindtermen worden in de wet vaak zo ruim omschreven, dat het moeilijk is vast te stellen of een bepaalde eindterm in een concreet geval wel of niet is gehaald.²⁹ Volgens de heersende rechtsleer³⁰ rust er op scholen een *inspanningsverbintenis*. Dit betekent dat de leerling/ouder moet aantonen dat het schoolbestuur niet de van haar te verwachten inspanning

heeft verricht bij het nakomen van de verbintenis tot het geven van goed onderwijs (waardoor de tekortkoming en doorgaans ook de toerekenbaarheid vaststaat). Of de leerling van dat onderwijs weinig heeft opgestoken, zegt in beginsel niets over de vraag of de schuldenaar de door hem verschuldigde prestatie al dan niet heeft verricht. Scholen hebben een zekere plicht voorzieningen te treffen voor bepaalde groepen leerlingen, maar de feitelijke inrichting is een zaak van het bevoegd gezag. Er is in beginsel geen garantie of recht op bepaalde resultaten of voorzieningen behoudens datgene wat expliciet in de wet is geregeld. Ook het hier besproken vonnis van de Rechtbank Leeuwarden wijst op een inspanningsverplichting van het bevoegd gezag van de betrokken hogeschool. De rechtbank oordeelde namelijk onder meer:

‘4.4 (...) dat van een school mag worden verwacht dat deze in het geval van een stage de student begeleidt. Wanneer een stage moeizaam verloopt, zal de begeleiding intensiever moeten zijn en moet de student, die immers in een leertraject zit, handvatten aangereikt krijgen om een negatieve beoordeling af te wenden.’

De rechtbank geeft hiermee aan dat het niet ging om de verplichting een bepaald eindniveau bij de student met betrekking tot de stage te garanderen, maar om de eis dat de uit de stageovereenkomst voortvloeiende verplichtingen met betrekking tot begeleiding, verslaggeving en beoordeling ten minste bij benadering aan die student werden aangeboden.³¹

In de derde plaats moet de leerling/ouder, wanneer deze een procedure voert op basis van een onderwijsovereenkomst, aantonen dat er sprake is van een toerekenbare tekortkoming in de nakoming van de verbintenis tot het geven van degelijk onderwijs.³² Dit bewijs is niet makkelijk te leveren, gelet op de pedagogische vrijheid van de school en de individuele leerkrachten, behalve wanneer er sprake is van een *evidente* tekortkoming in het waarborgen van een bepaald minimumniveau van onderwijskwaliteit. Een negatief inspectie- of visitatierapport kan meewegen bij de beoordeling of er van een toerekenbare tekortkoming in de nakoming van de op de school rustende verplichting sprake is, maar is noch noodzakelijk noch voldoende voor het bewijzen van die wanprestatie.³³ Het leveren van het bewijs dat het bevoegd gezag van een school een wanprestatie heeft begaan, is niet eenvoudig te leveren, maar is wel bestaande. Zo moet het mogelijk

24. Rb. Leeuwarden 21 juni 1990, NJ 1991, 437; Pres. Rb. Zwolle 3 oktober 1988, KG 1988, 440; L.C. Hermans, H.A.M. Backx en W.E. Pors, Hoofdpijnen onderwijsrecht, Alphen aan den Rijn: Tjeenk Willink 1993, p. 186-188.

25. Vermeulen & Zoontjens 2000, l.c., p. 111-112.

26. Pres. Rb. Amsterdam 29 juli 1999 (Frédérique), AB 2000, nr. 105.

27. Vermeulen & Zoontjens 2000, l.c., p. 111-112. Contra: P.W.A. Huisman, ‘De overeenkomst als modern instrument van ordening in het onderwijs’, NTOR 2006, p. 25-44.

28. Vreemd is wel dat de onderwijswetgeving zelf in art. 9 lid 6 WPO en art. 11a lid 5 WVO spreekt van ‘te bereiken doelstellingen’, hetgeen verwijst naar een *resultaatsverbintenis*.

29. Noorlander 2005, p. 497.

30. Zie bijv. C.H.J. Brunner en G.T. De Jong, *Verbintenissenrecht algemeen*, Deventer: Kluwer 2004, p. 43, nr. 56.

31. Vgl. Rb. Amsterdam 26 mei 1999 (Gemeente Amsterdam/Schaapman), AB 2000, nr. 104, p. 552.

32. Zie over deze toepassingsvoorwaarde van art. 6:74 BW o.m. J.H. Nieuwenhuis, *Hoofdstukken vermogensrecht*, Deventer: Kluwer 2006, p. 69-72, nr. 3.

33. Noorlander 2005, p. 509; P.W.A. Huisman, *Hoger beroep UVA-studenten: geen schade-vergoeding, School en Wet 2004*, p. 244.

worden geacht om aan de hand van bepaalde maatstaven voor deugdelijk onderwijs, in combinatie met concrete feiten die aan het schadeverwekkende feit ten grondslag liggen (bijv. het nalaten van het bevoegd gezag van een school om bij een moeizaam verlopende stage de begeleiding intensiever te maken, zoals in het hier besproken vonnis aan de CHN werd verweten), een bepaald tekortschieten van de school op het vlak van de kwaliteit van het onderwijs aan te tonen. Dit belet echter niet dat er situaties kunnen bestaan waarbij de schade die de leerling heeft opgelopen, niet te wijten is aan onbehoorlijk onderwijs, maar aan een gebrekkige motivatie en werkhouding in de persoon van de leerling of een tekortkoming in hoofdte van zijn/haar ouder(s).³⁴

Tussen de wanprestatie van de onderwijsinstelling en de door de leerling/ouder geleden schade moet ook een oorzakelijk verband bestaan. Ook dit bewijs is niet eenvoudig te leveren. Gelet op hetgeen ik hiervoor schreef, is het namelijk niet evident aan te tonen of de opgelopen schade is veroorzaakt door een tekortkoming van de onderwijsverstrekker dan wel door het falen van de ouder en/of leerling zelf.³⁵

Conclusie

Moet in de nabije toekomst worden gevreesd voor ‘Amerikaanse toestanden’? Met Noorlander meen ik van niet. *In de eerste plaats* zal een leerling/ouder er voor terugdeinzen om door het instellen van een aansprakelijkheidsvordering de verhouding met de onderwijsinstelling onwerkbaar te maken. Het geval van studente Rommie Kuiphof vormt hierop een uitzondering, gelet op het feit dat zij de beslissing nam om niet in te gaan op het voorstel van de examencommissie van de CHN-Vrije Tijd & Arbeid om een nieuwe stage te lopen. Zij schreef zich bij de CHN uit en voltooide haar studie aan de Hogeschool InHolland te Diemen. *In de tweede plaats* zal een eis tot schadeloosstelling, zoals ik reeds aangaf, alleen worden toegewezen indien er sprake is van een *evidente* tekortkoming in de nakoming van verplichtingen voortvloeiende uit de gesloten onderwijsovereenkomst. Ervan uitgaande dat de begeleiding en de evaluatie van een stage essentiële verplichtingen zijn die een hogeschool heeft ten aanzien van een student die bij die hogeschool is toegelaten en die onder supervisie van de hogeschool stage loopt, en gelet op het feit dat eiseres klaarblijkelijk het bewijs heeft geleverd dat de betrokken hogeschool die verplichtingen niet naar behoren heeft vervuld op een wijze die haar kan worden toegerekend, heeft de Rechtbank Leeuwarden terecht besloten dat studente Rommie Kuiphof recht heeft op een vergoeding voor de schade die door die toerekenbare tekortkomingen is veroorzaakt. De uitspraak van de Rechtbank Leeuwarden zou er wel eens toe kunnen lei-

den dat scholen in de toekomst voorzichtiger worden met het formuleren van te concreet geformuleerde kwaliteitsdoeleinden.

Moeten aansprakelijkheidsvorderingen tegen het bevoegd gezag of tegen een individuele leerkracht hoe dan ook als afkeurenswaardig worden aangemerkt? Hoegenaamd niet. Het aansprakelijkheidsrecht kan namelijk zorgen voor voldoende prikkels ten aanzien van het bevoegd gezag of de individuele leerkracht om met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs een efficiënt niveau van zorg te kiezen. Ten slotte moeten scholen worden gewezen op de mogelijkheid om de toe te kennen schadevergoeding te limiteren. In dit verband kan worden gewezen op de mogelijkheid van art. 6:110 BW om bij algemene maatregel van bestuur bedragen vast te stellen, waarboven de aansprakelijkheid zich niet uitstrekt, opdat de aansprakelijkheid die ter zake van schade ingevolge het evident tekortschieten in het verstrekken van deugdelijk onderwijs kan ontstaan, niet uitstijgt boven hetgeen redelijkerwijze door een verzekering kan worden gedekt. Voorts kan het bevoegd gezag, voor zover er sprake is van een onderwijsovereenkomst, een exonerationbeding laten opnemen ten aanzien van bepaalde categorieën aansprakelijkheidsstellingen of ten aanzien van de hoogte van de door de school uitbetaalde vergoedingen op grond van ondeugdelijk onderwijs.³⁶

Dr. P.C.J. De Tavernier,
docent burgerlijk recht aan de Universiteit Leiden

34. Noorlander 2005, p. 509.

35. Noorlander 2005, p. 510.

36. Noorlander 2005, p. 512.